

Kronika

Professor Hirdman går till vildsint attack mot biologismen. Knut Carlqvist anar en världsförbättrare.

Hundiska tankar

Yvonne Hirdman har talat på ett möte och blev djupt upprörd över att en karl i publiken sagt att vi människor är som hundar. Vi är inte hundar, skriver hon sedan i Aftonbladet (7-8 juni), det är precis det vi inte är. Hundar bygger inte hus för att samlas och lyssna på varandra. Nej, tänker jag, hus bygger de inte. Men de samlas och lyssnar nog mer på varandra än vi gör.

Hirdman intar den katolska ståndpunkten. Människan är skapad till Guds avbild och satt att härskas över skapelsen. Hon har till skillnad från de övriga djuren en själ.

Att vilja förbättra

världen är att vilja ha makt och att ha makt är att tvinga människor att göra vad de egentligen inte vill.

Hirdman påstår att människan är ett djur. Hon skiljer strikt på själen och vad hon kallar "det fysiologicala". Hon menar att de biologer, medicinare och psykologer som forskat på området och påstår att de fysiologicala skillnaderna slår igenom i psykik har en politisk agenda. Att de "legitimerar pojkar och mäns alltmer eskalerande våldskultur" och anser att "för mycket jämlikhet är emot naturen". Om själen inte är fysiologicalt förankrad står den förstas över naturen och kan ta vilka vägar den eller andra vill.

Hirdman är fientlig till naturvetenskaperna, anti-darwinist och därmed kreatinist. Någon har skapat Människan. Dock är avogheten mot hundar svärbegriplig. Det är som regel vänliga djur som viftar på svansen och sover hela dagarna. De kan ryka ihop över matskålen men det eskalerar inte till krig.

Så snart en psykopat varit framme dyker en professor Lidberg upp och förklarar dådet med förhöjd aktivitet i tinningloberna eller annat nonsens. Germund Hesslow hittar högergenen som får oss att rösta på Bildt. Sådant är biologism. De postulerar en mekanisk relation, där genen A eller defekten B orsakar handlingen C. De hoppar ogenerat mellan förklaringsnivåerna. Men kropp och själ hänger likafullt ihop, det vet varenda kvinna som genomgått en graviditet. Tankarna skenar när vi försöker somna efter att ha druckit kaffe. Pojkar som äter anabola steroider blir aggressiva. På senare år har forskarna upptäckt vad allmoget känt till sedan Hedenhös, att psykiska erfarenheter återverkar på kroppen. Folk kan bokstavligen dö av sorg. Ett godt skrick förlänger livet.

En läsare frågade: Om vi inte tror på människans obegränsade formbarhet, hur kan vi då tro på en bättre framtid?

En bra fråga, som man säger. Jag har vänt på den i ett par veckors tid. Frågan är vad som menas med en bättre framtid och varför folk i så fall måste göras om för att platsa i den.

När jag var några och 20 var jag med i FNL-grupperna. Det är inget att säga om det. Före detta Slatterna hade inget i Vietnam att göra. Men jag ville också göra världen bättre. Det tog mig ett par år att inse att president Nixon var ute i samma ärende. Att vilja förbättra världen är att vilja ha makt och att ha makt är att tvinga människor att göra vad de egentligen inte vill. Pratat om att det ska bli bättre är det antropiska fikionlövet. Hundar strävar inte efter makt. Ingen hund försöker göra om en annan hund, det räcker med att vara överens om i vilken ordning man ska äta.

För ett tiotal år sedan skrev Yvonne Hirdman en bok där hon dömde ut den sociala ingenjörskonsten. Numera tillhör hon de feministiska utopisterna och har en politisk agenda. Självt tycker jag att det är enklare att forma världen efter de människor som redan finns i den än tvärtom.

11 juni 1999

KNUT CARLQVIST

Från madonna till behåkastare

Nu har bröstens historia utkommit. Gunder Andersson anser att den kunde ha skrivits i en mer bejakande anda.

Plötsligt säger han bara, så där rakt ut i luften, som om han tilltalade mig och ändå mest talade för sig själv: Dom är vackrast så här på försommaren. Vilka? undrar jag.

Socialhistoria

Marilyn Yalom
Bröstens historia
Öv: Ingrid Ingemar
Ördfront, 1999

Vi sitter på Kjellsons uteservering på Birger Jarlsgratan, vi känner inte varann, det är varm försommareftermiddag och på trottoaren passerar rader av lättklädda kvinnor. Nu ser han undrande på mig.

Brösten förstås, säger han. Säg inte att inte också du noterar det. Dom är fria nu, på flykt, efter att ha varit inlåsta i bur hela vintern. Hur gammal kan han vara? 50 nänting. Som jag. Och det är inte utan att jag känner mig lite generad inför hans frispåkiga lyrismer. Fast i sannings namn har han förstas rätt. Våren och försommaren är tittandets tid mer än sommaren, då en viss övermåttad kan inträda.

Vid det här laget skulle antagligen Marilyn Yalom, författare till det konst- och sociologihistoriska monumentverket *Bröstens historia*, vara vit i nian av raseri. Objektifiering! fnysir hon. Kvinnan devalverad till kropp och inte mer!

Det sexuella signalsystemet

Så är det ju inte. Men kvinnan är kropp - också. Just det här är problemet med boken, trots all imponerande faktaredovisning ur konst-, religions- och mentalitetshistorien: att Yalom tycks ha så förtvivlat svårt att acceptera en sorts basics. Nämligen att bröst i alla tider (och i de flesta kulturer) har ingått i det sexuella signalsystemet, könen emellan. Hür de exponerats i det offentliga rummet är en annan femma, och där är Yalom kunnig och intresseväckande.

Men just detta att hon föredrar att tänka bort hela könsspelet eller -bildligt talat - nalkas frågan med en snipigt sammanpressad mun gör att hon lätt förfaller till lösliga gissningar och författade meningar. Så vill hon absolut ha det till att den dikt som tillskrivs den strikt hopsnorra Elisabeth I (inga halvt blottade bröst där inte, som på kontinenten!), den där hon beklagar att hon inte gett sig kärleken i våld, "bara är en konventionell bughing inför den rådande kvinnosynen". Men varför skulle drottningen ägna sig åt sådant i sin ensamhet? Vad är så förskräckligt med tanken att hon faktiskt ångrade sig, och långtade efter en karl?

På det finns bara ett svar: män släpps motvilligt in i

Historiska bröst. Vilka avtryck blickens lust gör i konst och mode, det är en fråga för tidens trendsetters. Rubens' Förening, en mellan jord och vatten, målad 1618.

Yaloms världsbild. I den mån de har något med kvinnobrosten att göra, så är deras inflytande av ondo. Hon tycks eftersträva ett idealtillstånd där alla betraktar varandra som könlösa neutrum, som målningar på en vägg med skylten "beröring förbjuden". Men samtidigt är hon upprörd över att äldre, slappa bröst inte utövar samma lockelse på män som yngre och fastare. Ja, tillvaron rymmer onekligen sina orättvisor.

Hon tycks eftersträva ett idealtillstånd där alla betraktar varandra som könlösa neutrum, som målningar på en vägg med skylten "beröring förbjuden".

Här finns faktiskt möjligheten att bröst inte är allt här i världen. Att människan de hänger på kan vara bra nog ändå. Hade Yalom inte blivit så moraliskt indignerad utan tänkt efter, så finns en enkel förklaring bortom den rent estetiska upplevelsen: att naturen på sitt listiga sätt markerar början, nedtrappning och slut på de reprodu-

cerande åren. Att den äldre kvinnan inte ska utöva samma lockelse på män, helt enkelt för att hon inte orkar med fler födslar. Tanken på ett livslångt, intensivt sexliv tror jag är naturen rätt främmande, bäst sett vad vi moderna, jämställda människor kan tycka om saken.

Yalom nalkas bröstens historia ur ett feministiskt perspektiv, vilket kan vara intressant när hon skriver om prästinnor och madonnor men ibland för löjväckande fel. Som när hon anslager Shakespeare för kvinnoförakt eftersom "bröset" attackeras i såväl *Romeo och Julia* som *Antonius och Cleopatra*. Hon borde rimligen känna till att bakom bröstet finns det hjärta som är dolkens mål, och dit finns ingen omväg.

Dölja sig som revolt

När hon jublande skriver om när 60-talets tjejer kastade behån som ett "uppror mot manssamhället" blir man lätt förbryllad. Uppror, hurdå? Det fanns väl ingen man, från puberetsnygel till vinkiga lorder, som inte bejakade den revolten? Wow, vi får se mer!

En mer konsekvent revolt hade varit att dölja sig från topp till tå, som muslimerna, eller klämma ihop bysten, som olika puritanska sekter ägnat sig åt från 1600-talet och framåt. Ideologin kring behåkastingen var bara en dimridå för något annat: att flickorna ville komma ut och göra sig sedda.

Tidiös ögononani

Egentligen handlar *Bröstens historia* mest om just detta: om seendet, om blickens lust. Detta ur mannens synpunkt, men inte bara. Trädet - en storbystad dam med djup uringning in i ett rum, så tittar åtta av tio män lite extra. Av de övriga två är en synskadad och den andra böj. Vilka avtryck blickens lust sedan gör i konsten och modet, det är en fråga för tidens trendsetters.

Allt detta har Marilyn Yalom försökt greppa, men på något egendomligt vis har hon ändå missat utgångspunkten. Den som låg till grund för den tidiösa ögononani som den för mig okände mannen ägnade sig åt är eftermiddag på Birger Jarlsgratan.

GUNDER ANDERSSON

Citatet

Jag tror att jag skrev och berättade att jag hade komponerat ett Rondo för Adamberger. Vid en liten repetition, då Rondot ännu inte var kopierat, tog Salieri Adamberger avsides och sa att greve Rosenberger inte gärna såg att han satte in en nyskriven aria i operan; Salieri gav honom därför, såsom hans goda vän, rådet att inte göra det... Vad blev följden? Jo, att han gjorde fiasko - och inget annat var ju att vänta! Nu ångrar han sig, men det är för sent. Ty om han i dag kom och bad mig att få rondot, skulle jag inte lämna ut det. Jag kan mycket väl använda det i någon av mina egna operor. Men det mest otacka i hela historien är att hans hustrus och min förutsägelse har visat sig riktig, nämligen att varken greve Rosenberg eller direktionen ystade ett dugg om detta, och att det hela alltså bara var ett slag på Salieri.

Mozart i brev till fadern, 2 juli 1783